

Sanat pratiği olarak yürüme

Yürümek, hayatımızın içinde yer tutan çok basit bir faaliyet gibi gözükse de insanlık tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. İlk insanlara kadar uzanan bu tarihte, atalarımızın iki ayak üstüne kalkmasıyla ellerini daha pratik şekilde kullanmasının önü açılmış, günümüzün modern insanına doğru yaşanan dönüşüm iki ayak üstünde atılan adımlarla yavaş yavaş gerçekleşmiştir.

İnsanlık tarihi boyunca yürümenin farklı amaçlar doğrultusunda yaşamımızı biçimlendirdiğine tanıklık etmekteyiz. Antik dönem filozoflarının yürüyüşlerinden Hac yolculuklarına ve çeşitli sivil itaatsizlik eylemlerine kadar yürüme, temel bir form olarak karşımıza çıkar. Antik dünya filozoflarının yürüyerek düşündüğü sıklıkla dile getirilir.

Belirli bir hedefe varma amacı gütmeyen yapılan yürüme, yaratıcı bir eylemdir ayrıca. Atılan her adımda düşünceler akın eder zihnimize, kendimizle konuşmaya başlarız. İnsanı özgürleştiren ve rahatlatan bir yanı vardır yola koyulmanın ve yürümenin. O nedenle bir yerden bir yere ulaşmanın ötesinde, metaforik bir anlamı da barındırır içinde.

Yürümenin Tarihçesi

Yürümenin tarihçesine baktığımız zaman, gündelik hayatın içinden taşarak edebiyattan sanata kadar uzanan geniş bir yelpazede kendini var ettiğini görürüz.

Yürüme-düşünme ilişkisi kapsamında dünya edebiyatında James Joyce ve Charles Baudelaire gözümüze çarpar. James Joyce'un Ulysses adlı romanındaki roman kahramanı, zihnindeki düşünceleri ve hafızasının düğümlerini yürüyüşleri esnasında çözer.

Walter Benjamin için ise flâneur, kentin içinde başka bir gözlemciye dönüşür.

19.yy'da karşımıza çıkan Flâneur kavramı, sokakta gezinen herhangi biri değildir. Tıpkı filozoflar gibi yürüyerek düşünce üretir, kenti bedeniyile deneyimler bir diğer taraftan da içeri-dışarı karşıtlığını Paris'in sokakları ve pasajlarını evi olarak görerek ortadan kaldırır

Sanat ve yürüme birlikteliği sanat tarihinin farklı dönemlerinde çeşitli şekillerde ele alınmıştır; ancak yürümenin bir sanat formu haline gelişi, doğrudan eylem pratiklerini hayata geçiren Dada hareketi ile gerçekleşmiştir.

I. Dünya Savaşı'nın dehşeti karşısında sanatın rolünü sorgulayarak ortaya çıkan Dada, sanatı toplumu değiştiren bir eyleme dönüştürerek sanat-izleyici arasındaki hiyerarşik yapının yeniden belirlenmesini amaçlamıştır. Dada, sıradan nesneyi sanat yapıtı olarak sunar; farklı malzemeleri sanata dâhil eder ve yerleşik estetik anlayışı reddeder. Dada, sanattaki bu radikal tavrından sonra aracısız doğrudan eylem odaklı sanat hareketlerine de yön verecek ve sanatı eylem estetiğine dönüştürecektir.

Yürümek bu karşı çıkışın ve dönüşümün gerçekleşmesi için yapılan eylemlerden/pratiklerden biridir.

Dada eylemleri ile başlayan bu karşı-sanat formu, diğer sanat hareketlerinin de katkısıyla zenginleşmiştir.

Yürümeyi bir sanat formu olarak pratiğine dahil eden oluşumlardan bir diğeri de 1950'lerde ortaya çıkan Sitüasyonist enternasyonal'dir.

Asger Jorn ve Guy Debord liderliğindeki bu sanat ve düşünce hareketinin amacı "dünyayı değiştirmek" ve "sitüasyonlar/durumlar" inşa etmektir

Sitüasyonistler içinde bulundukları dönemde kapitalist hayatın tek düzeliğinden kaynaklanan sıkışmışlık duygusuna karşılık olarak, toplumdaki özgürleştirici değişim arzusunu yaratıcı eylemlerle olası hale getirmeye çabalamışlardır.

"Durum, psikocoğrafya ve dérive" kavramları ile hareketin ve kent mekânlarının algılama biçimine yeni bir dil katılmış, oyun kurmak bu hareketin vazgeçilmez bir unsuru olmuştur.

Sanat pratiği olarak yürüme

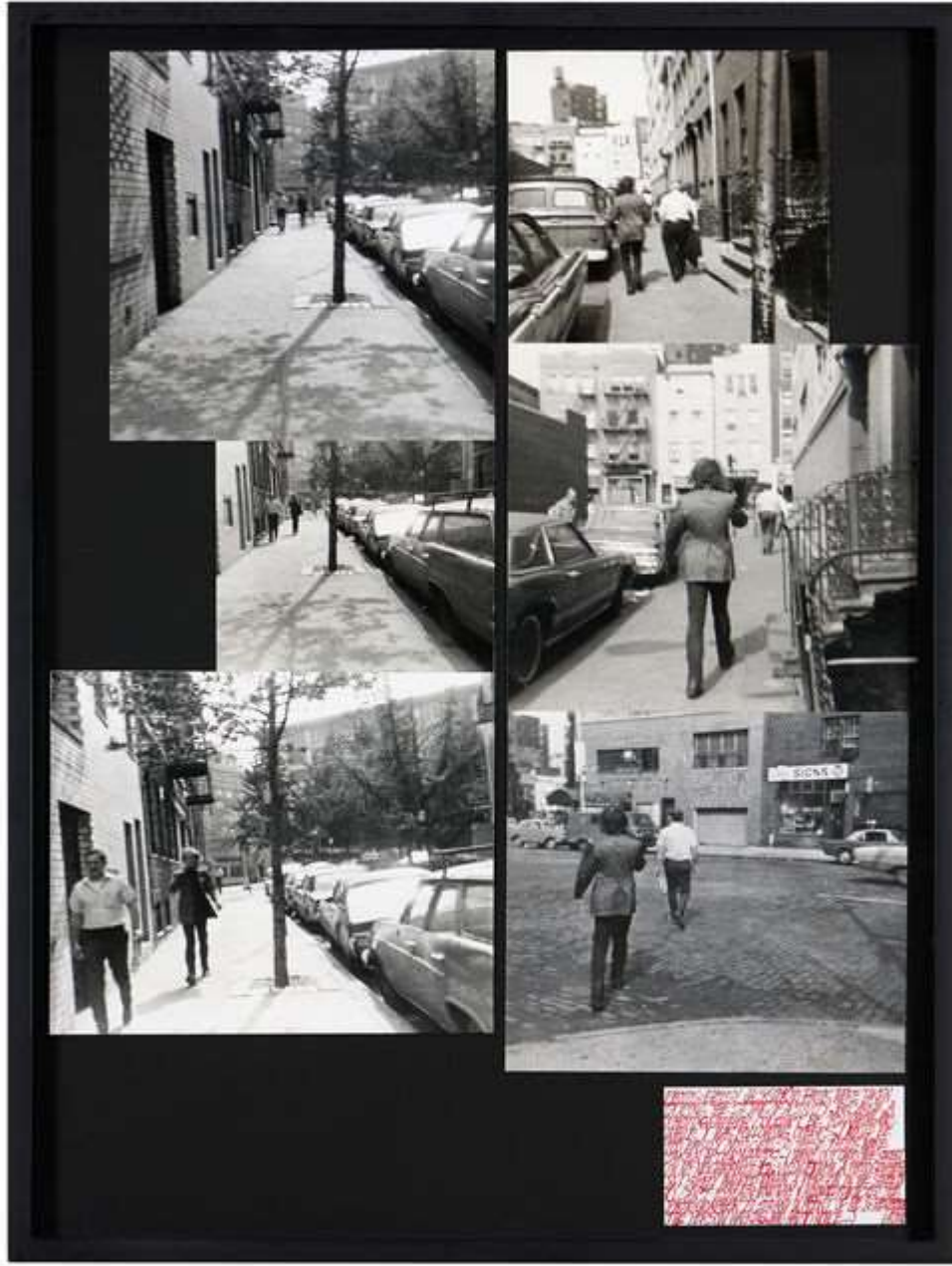
Sanat tarihine baktığımızda yürümeyi sanatının malzemesine dönüştürmüş bir çok isimle karşılaşırız.

Yürümeyi bir sanatsal edim olarak gündeme getiren İngiliz sanatçı Richard Long, doğada yaptığı yürüyüşler ve bu yürüyüşler sırasında doğal malzemelerle yaptığı enstalasyonlarla tanınıyor.

Richard Long, yanda görülen "A Line Made by Walking" adlı siyah-beyaz fotoğraflanan bu işinde tarla gibi görünen bir arazinin uzağında, tepelere doğru çiğnenmiş çimlerin ortasında uzanan düz bir çizgiyi yürüyerek gerçekleştirir. Sonrasında sanatçı işini güneş ışığının çizgiyi özellikle belirginleştirdiği bir açıdan fotoğraflamış, galeri duvarlarının dışında gerçek dünyanın genişletilmiş alanında çalışmış, yürümeyi keşfetmeyi birçok işinde kullanacağı malzemeye dönüştürmüştür. Ayrıca sanatçının kendi bedenini işinin aracı haline getirdiğini de görüyoruz.

Richard Long, A Line Made By Walking (1967) England

Vito Acconci, Following Piece (1969) New York City

Sanatçı Vito Acconci , kamusal mekanda kamusal / özel alan ayrımının sınırlarını zorladığı “Following Piece” adlı işi için bir ay gün boyunca sokaktan rastgele seçtiği bir yabancıyı özel bir alana girene kadar sokaklarda takip eder ve bu eylemini fotoğraflarla ve tuttuğu notlarla kayıt altına alır.

Mona Hatoum “Hala Performans/Performance Still” 1985–1999

Yürüme adım adım gerçekleşir. Her adım bizi özgürlüğümüze yakınlaştırır. Coğrafyayı, kenti, kimliği, cinsiyeti belli sınırlar içine alıp hapsetmek, insanın mülkiyeti keşfiyle başlamış ve iktidar ilişkileriyle bu sınırlar belirginleşmiştir.

Mona Hatoum’un yukarıda yer alan performansı tam da bu durumun imajını bize sunmaktadır.

Marina Abramovic ve Ulay “Great Wall Walk”, 1988

Ünlü performans sanatçıları Marina Abramoviç ve Ulay’ın birlikte gerçekleştirdiği Çin Seddi Yürüyüşü / Great Wall Walk yürüyüşünde iki sanatçı Çin Seddi’nin 4.000 kilometrelik duvarının iki ucundan birbirine doğru doksan gün boyunca yürürler, buluştukları noktada ise birbirlerine sarılırlar. Sonrasında yollarına ayrı olarak devam ederler. Başlangıçta bu performans on iki yıllık sanatsal ve kişisel ilişkilerinin bir kutlaması olarak planlansa da kutlama gerçekleşmez. Buluşmaları ile hem bu çalışma hem de ikilinin uzun yıllara dayanan ortaklığı sona erer.

Kent deneyimlerine önem veren ve yürüme eylemini sanatının malzemesine dönüştüren bir diğer sanatçı **Francis Alys**'dir. Belçika'lı Sanatçının yürüyüşleri bir varış noktası içermez. Kent içinde ya da geniş arazilerde işinin bağlamına uygun yürümeler gerçekleştirir.

Francis Alys, The Green Line (1995) Jerusalem

Yukarıdaki çalışmasında green line olarak adlandırılan Kudüs sınırını elinde tuttuğu yeşil bir boyayı kesintisiz olarak akıtarak yürümüştür.

Politik bir eleştiri barındıran bu işinde 6 gün savaşları olarak bilinen 1967 yılında gerçekleşen Filistin işgaline gönderme yapmaktadır.

İtalyan sanatçı **Pippa Bacca**, sanatçı arkadaşı Silvia Moro ile beraber "Barış Gelini" adıyla, dünya barışı için düzenledikleri ve 8 Mart 2008'de Milano'dan başlayıp Slovenya, Hırvatistan, Bosna, Bulgaristan, Türkiye, Suriye, Lübnan, İsrail ve Filistin güzergahından Tel Aviv'de'de noktalanması planlanan bir yolculuğa çıkmışlardır.

Yolculuk başlangıcında, internet sitelerinden "*Berberimizde yolculuk boyunca üzerinde birikecek tüm kirlerle birlikte götüreceğimiz tek elbise beyaz gelinlik olacak.*" şeklinde bir açıklamaları vardır.

Pippa Bacca, Barış Gelini/Brides on tour (2008)

Ancak yolculuklarının Türkiye ayağında çok üzücü bir olay gerçekleşmiş, sanatçı Kocaeli'nin Gebze ilçesine bağlı Tavşanlı köyü yakınlarında Ballıkayalar mevkiinde tır şoförü Murat Karataş tarafından kaçırılıp tecavüze uğramış ve boğularak öldürülmüştür.

Pippa yolculuğu kendisi için her zaman bir araç ve son olarak açıklamıştı. Ona göre yolculuk:

"Bazıları için yaşamın bir yoludur, bazıları içinse mümkün olan tek yaşam biçimi; yaşamın kendisi için bir metafordur."

(Pippa Bacca).

Kaynakça:

- COVERLEY, Merlin. (2011). Psikocoğrafya Londra Yazıları, (S.Serezli,Çev.),İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- DEBORD, Guy (1954). Sitüasyonist Enternasyonal DE CERTEAU, M. (2008).
- DE CERTEAU, Michel. (2008).Gündelik Hayatın Keşfi I,(L. A. Özcan,Çev.),Ankara: Dost Kitabevi.
- SOLNIT, Rebecca. (2016). Yol Aşk: Yürümenin Tarihi, (E. Kıvılcım.Çev.), İstanbul: Encore Yayınları.
- Sanatçının malzemesi olarak yürümek, Rezzan Gümgüm, Journal of arts, Cilt / Volume 3, Sayı / Issue 3, 2020, pp. 205-218
- <https://glasstire.com/2012/11/23/the-ten-list-walk-as-art/>